

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 36 Volume: 8 Issue: 36

Şubat 2015 February 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

İLAHİYAT FAKÜLTESİNE YENİ GELEN ÖĞRENCİLERİN SORUN VE BEKLENTİLERİ: OMÜ İLAHİYAT FAKÜLTESİ ÖRNEĞİ

THE PROBLEMS AND EXPECTATIONS OF THOSE STUDENTS COMING NEWLY TO THE FACULTY OF DIVINITY: THE CASE OF FACULTY OF DIVINITY, OMU

İbrahim TURAN*

Bayramali NAZIROĞLU**

Öz

Türkiye’de son yıllarda ilahiyat fakültelerinin sayısının hızla artması ve gittikçe daha fazla öğrencinin bu fakülteye yerleşmesi, çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla fakültenin imkânları ile talebin karşılanması arasındaki orantısız durum, fakülteye yeni gelen öğrencilerde bir uyum sorunu meydana getirirken, yanı sıra akademik, fiziki, sosyal ve kültürel imkânlardan da faydalanma bakımından sorun oluşturmaktadır. Bu çalışmada ilahiyat fakültesine yeni başlayan öğrencilerin fakülteye yönelik tutumları problemleri ele alınmıştır. Bu amaçla öğrencilerin fakülteye gelmeden önce fakülte hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları, yakın çevrelerinin ilahiyat kazanmalarına yönelik tutumları, fakültenin sosyal ve kültürel imkânlarının yeterliliği, fakültenin eğitim imkânlarının yeterliliği gibi hususlar tespit edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca bu hususların cinsiyet farkı ve mezun olunan lise türü değişkenine göre değişip değişmediği de test edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İlahiyat Fakültesi, Eğitim-Öğretim, Uyum, Beklenti.

Abstract

The increasing rapidly the number of faculties of theology and coming of more and more students to these faculties has caused some problems recently in Turkey. These problems include the insufficiency of faculties’ physical facilities, adaptation questions of newly students, and inadequate academic, social and cultural opportunities presented for them. This paper examines the problems of those students who began newly to the faculty of divinity. For this purpose, the following questions such as whether they had any information about these faculties before coming or not, what their close surroundings thought about their choosing these faculties, the sufficiency of social and cultural opportunities of faculty, and the educational adequacy of faculty and etc, were tried to be analyzed. In addition to this general outlook, it was also investigated that whether there was any significant differences between sexes of students and graduated from their high schools.

Keywords: Faculty of Divinity, Education and Training, Orientation, Expectation.

Giriş

Türkiye’de yüksek din eğitimi kurumları, başta Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri Başkanlığı olmak üzere pek çok kurum ve alanda istihdam edilecek nitelikli insan gücü yetiştirmektedir. Cumhuriyet’in başlarında Tevhid-i Tedrisat Kanunu’na binaen 1924 yılında Darülfünun bünyesinde açılan, kısa sürede kapanması dolayısıyla din eğitimi tarihine başarısız

* Yrd. Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi.

** Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan, Üniversitesi İlahiyat Fakültesi.

bir tecrübe olarak geçen İlahiyat Fakültesi'ni saymazsak ve 1949 yılında Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulan İlahiyat Fakültesi'ni başlangıç noktası olarak kabul edersek, yaklaşık 65 yıllık geçmişiyle yüksek din eğitimi, toplumun kendisinden beklediği misyonu, içeriden yahut dışarıdan, öngörülen ya da öngörülmeyen çok sayıda problemle karşılaşmasına rağmen önemli oranda yerine getirmiş sayılır.¹

Ancak bu kurum, toplumun nitelikli din adamı ihtiyacını karşılamak için günümüzde geçmişte yaptıklarından çok daha fazlasını yapmak durumundadır. Çünkü toplumun bu kurumlarda yetişen insanlardan beklentileri zaman içerisinde değişmiş ve önemli oranda çeşitlenmiştir. Siyasi ve ekonomik gelişmelere paralel olarak pek çok alanda hatırı sayılır kazanım elde eden toplum, buna mukabil din, ahlak ve maneviyat alanında eskiden kalan problemlerine yeni bir dizi meydan okumaları da eklemiş ve yüksek din eğitimi almış kişilerden bu noktada daha fazla beklenti içine girmiştir.

Günümüzde artık yüksek din öğretimi kurumu olarak ilahiyat fakültelerinin bireyin kişiliğinin² geliştirilmesi ve öğrencilerin daha nitelikli eğitim imkânlarından faydalanabilmesi için farklı hizmetleri işe koşması beklenmektedir. Bunlardan biri, belki de en önemlisi, öğrencinin okula ilk girişinden itibaren oluşturulacak sürdürülebilir bir oryantasyon sürecinin hazırlanması, bu sürecin iyi yönetilmesi ve bu bağlamda okulun öğrenci ihtiyaç ve beklentilerine uygun hale getirilmesidir. Bu da pratik olarak yüksek din öğretimi öğrencilerinin fakülteye gelişinden itibaren karşılaştıkları sorunları çözmek ve onlara sağlıklı ve sürdürülebilir oryantasyon desteği ve planlı danışmanlık hizmeti sağlamayı kolaylaştıracaktır. Bu konuda yüksek din öğretimi kurumlarında herhangi bir program olup olmadığı ya da yapılan uygulamaların yeterli olup olmadığına yönelik araştırma eksikliği bulunduğu ifade etmek gerekir.

Bu makalede, İlahiyat fakültesine yeni başlayan öğrencilerin fakülteye karşı tutumları ve bununla birlikte karşılaştıkları sorunlara yer verilmektedir. Bu noktada çalışma dört başlık altında ele alınmaktadır. Bunlar; A. Araştırmanın amacı ve problem durumu, B. Araştırmanın yöntemi, C. Bulgular ve yorum, D. Sonuç ve öneriler.

A. Araştırmanın Amacı ve Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı ilahiyat fakültelerine gelen öğrencilerin karşılaştıkları uyum problemlerini tespit etmektir. Bu bağlamda araştırmanın temel sorusu, "İlahiyat fakültesine yeni gelen öğrencilerin sorun ve beklentileri nelerdir?" şeklinde oluşturulmuştur. Dolayısıyla bu temel problem çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranması düşünülmektedir.

1. Kız öğrencilerle erkek öğrenciler arasında karşılaştıkları problemler bakımından bir fark var mıdır?
2. İmam-Hatip Lisesi mezunu öğrencilerle diğer liselerden mezun olan öğrenciler arasında karşılaştıkları problemler bakımından bir fark var mıdır?
3. Yakın çevrelerinin öğrencilerin ilahiyat fakültesi kazanmalarına karşı tutumları nasıldır?
4. Öğrenciler fakülteye başlarken yeterli oryantasyon hizmeti almışlar mıdır?
5. Fakültenin sosyal ve kültürel imkânlarının öğrencilerin beklentilerini karşılama durumu nedir?
6. Fakültenin eğitim imkânlarının öğrencilerin beklentilerini karşılama durumu nedir?

¹ Türkiye'de yüksek din eğitimiyle ilgili olarak ayrıntılı bilgi için, bkz., Halis Ayhan (2014). *Türkiye'de Din Eğitimi*, 3. Baskı, İstanbul: Dem Yayınları; Halit Ev (2003). *Türkiye'de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme*, İzmir: Tıbyan Yayınları.

² Kişilik, Cüceloğlu'nun tanımıyla; "Bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici, tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir." Doğan Cüceloğlu (2012). *İnsan ve Davranışı*, 23. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi, s. 404.

B. Araştırmanın Yöntemi

1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni kazanan ve kayıt yaptıran öğrenciler oluşturmaktadır. Buna paralel olarak araştırmanın örneklemini ise tamsayım yöntemiyle çalışma evreninde bulunan tüm öğrenciler oluşturmaktadır. Anketin uygulandığı zaman İlahiyat Fakültesini kazanan toplam 367 öğrenciden, anketi doğru ve eksiksiz doldurduğu anlaşılan 242 öğrenci örnekleme dâhil edilmiştir.

2. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma bir nicel araştırma olması dolayısıyla elde edilen veriler genel evrendeki tüm öğrencilere genişletilebilir. Ancak spesifik olarak 2013-2014 öğretim yılıyla ve OMÜ İlahiyat Fakültesiyle ve yalnızca hazırlık sınıfı öğrencileriyle sınırlıdır.

3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için araştırmacılar tarafından geliştirilen toplam 30 maddelik bir anket hazırlanmıştır. Bu ankette 9 soru, öğrencilerin kişisel özelliklerini yansıtan ve diğer maddeler için bağımsız değişken olarak kullanılan kişisel bilgi sorularından oluşmaktadır. Bunların dışında kalan, 20 tanesi çoktan seçmeli ve 1 tanesi de açık uçlu olmak üzere toplam 21 maddeden oluşan sorularla öğrencilerin fakülteye karşı tutumlarının yanında sorun ve beklentileri tespit edilmeye çalışılmıştır.

4. Verilerin Analizi

Bilgi toplama araçlarından elde edilen veriler, kodlanarak bilgisayara girildikten sonra, SPSS 17.0 istatistik programında değerlendirilmiştir. Öncelikle tüm bağımlı ve bağımsız değişkenlere ilişkin frekans ve yüzde tabloları alınmış, Daha sonra değişkenler arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymak için karşılaştırma tabloları alınmıştır. Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla Ki-Kare (χ^2) tekniği kullanılmış, aradaki farkın önem kontrolü için manidarlık düzeyi ise, asgarî $p=0.05$ olarak alınmıştır.

C. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Bu yapılırken esas olarak iki temel bağımsız değişkenden yararlanılmıştır. Bu bağımsız değişkenler, cinsiyet ve mezun olunan lise türüdür.

1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Genel Bilgiler

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğrencilerle İlgili Genel Bilgiler

CİNSİYET	N	%
Kız	149	61,6
Erkek	93	38,4
Toplam	242	100,0
MEZUN OLDUĞU OKUL	N	%
İHL	209	86,4
Diğer Liseler	33	13,6
Toplam	242	100,0
EKONOMİK DURUM	N	%
Çok İyi	6	2,5
İyi	55	22,7
Orta	149	61,6
İyi Değil	28	11,6
Hiç İyi Değil	4	1,7
Toplam	242	100,0
HAYATININ BÜYÜK KISMININ GEÇTİĞİ YER	N	%
Köy	80	33,1
Belde	10	4,1
İlçe	71	29,3
İl	81	33,5
Toplam	242	100,0
İLAHİYAT FAKÜLTESİNİ TERCİH SIRASI	N	%

1. Tercih	66	27,3
2. Tercih	42	17,4
3. Tercih	21	8,7
4. Tercih	27	11,2
5. Tercih	16	6,6
6. Tercih ve Sonrası	70	28,9
Toplam	242	100,0
İLAHİYAT FAKÜLTESİNİ TERCİHTEKİ ETKEN	N	%
Kendi isteği	194	80,2
Ailenin isteği	19	7,9
Sosyal çevrenin yönlendirmesi	12	5,0
Başka fakülteye gidememe	12	5,0
Diğer	5	2,1
Toplam	242	100,0
İLAHİYAT FAKÜLTESİ HAKKINDA BİLGİ SAHİBİ OLMA	N	%
Evet	100	41,3
Kısmen	123	50,8
Hayır	19	7,9
Toplam	242	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerle ilgili genel bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, öğrencilerin % 61,6’sını kız öğrenciler oluştururken, % 38,4’ünü erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Ekonomik durum açısından tabloya bakıldığında, öğrencilerin % 2,5’inin ekonomik durumunun çok iyi olduğu, % 22,7’sinin iyi olduğu, % 61,6’sının orta olduğu, % 11,6’sının iyi olmadığı ve % 1,7’sinin de hiç iyi olmadığı görülmüştür.

Ankete katılan İlahiyat Fakültesi hazırlık sınıfı öğrencilerinin % 33,1’i hayatının büyük bir kısmını köyde geçirirken, % 4,1’i beldede, % 29,3’ü ilçede ve % 33,5’i ilde geçirmiştir. Tercih sıralarına göre bakıldığında, İlahiyat fakültesine 1. Tercih olarak gelen öğrencilerin oranı % 27,3 iken, 2. Tercihle gelenlerin oranı % 17,4, 3. Tercihle gelenlerin oranı % 8,7, 4. Tercihle gelenlerin oranı 11,2, 5. Tercihle gelenlerin oranı % 6,6 ve 6 ve yukarıları tercihle gelenlerin oranı ise % 28,9 olarak tespit edilmiştir.

Mezun oldukları orta öğretim kurumları açısından, hazırlık sınıfı öğrencilerinin % 86,4’ü İHL mezunu ve % 13,6’sı ise diğer liselerden mezundur. Son yıllarda diğer liselerden İlahiyat fakültesine gelen öğrenci sayısındaki artışın³, bu fakülteden mezun olanların istihdamında yaşanan kolaylıktan kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim diğer lise mezunu öğrencilerin fakülteyi tercih etme nedenlerine verdikleri cevaplar da bunu doğrular niteliktedir.

İlahiyat fakültesini tercih etmelerindeki etkenlere göre dağılımlarına bakıldığında, ankete katılan öğrencilerin % 80,2’si kendi isteği ile bu fakülteye geldiğini ifade ederken, % 7,9’u ailesinin isteği üzerine, % 5’i sosyal çevrenin yönlendirmesi ve % 5’i de başka fakülteye gidemediği için tercih ettiğini ifade etmiştir. Bunun dışında % 2,1’i de diğer seçeneğini işaretlemiştir. Bu sonuçlar, öğrencilerin fakülteyi isteyerek tercih ettiklerini göstermekte ve aynı dönemlerde alanda yapılan başka bir araştırmanın sonuçlarıyla⁴ da paralellik arz etmektedir. Öte yandan bu sonuçlar, katsayı uygulamasının ortadan kalkmasından (2011) sonra öğrencilerin daha çok kendi istekleriyle bu fakülteyi tercih ettiklerini göstermektedir. Zira 1998 yılından itibaren İmam-Hatip Lisesi mezunlarının katsayı uygulaması nedeniyle başka fakülteye gidememesi ve İlahiyat fakültelerini zorunlu olarak seçmesi, o dönemde (2003-2004 öğretim yılında) İlahiyat okuyan öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmada kendi isteğiyle gelen kişilerin oranının önemli ölçüde azaldığını göstermiştir.⁵ İlahiyat fakültesine gelmeden

³ Son yıllarda ilahiyat fakültelerine gelen öğrenci sayılarındaki hızlı artışa paralel olarak, çok sayıda yeni fakülte açılması esasında ayrı bir tartışma konusu olmakta ve yüksek din öğretiminde nitelik mi nicelik mi sorusunu gündeme getirmektedir. Bu konuda geniş bilgi için bkz. Mustafa Köylü (2013). “Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi: Nicelik mi Nitelik mi?”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35, ss. 21-44.

⁴ Mehmet Korkmaz (2010). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Bilimname*, C. XVIII, S. 1, s. 185.

⁵ Ahmet Koç (2003). “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25/2, s. 34.

önce, fakülte hakkında bilgi sahibi olup olmadıklarının sorulduğu soruya, ankete katılanların % 41,3'ü "evet" cevabını verirken, % 50,8'i "kısmen" ve % 7,9'u da "hayır" cevabını vermiştir.

2. Cinsiyetlerine Göre Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Problemleri

Bu başlık altında ilahiyat fakültesine yeni başlayan hazırlık sınıfı öğrencilerinin sorun ve beklentileri cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir.

Tablo 2: İlahiyat Fakültesine Gelmeden Önce İlahiyat Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumları

Cinsiyet	N/ %	Fakülteye gelmeden önce ilahiyat hakkında bilgi sahibi miydiniz?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
Kız	N	62	80	7	149
	%	41,6	53,7	4,7	100,0
Erkek	N	38	43	12	93
	%	40,9	46,2	12,9	100,0
Toplam	N	100	123	19	242
	%	41,3	50,8	7,9	100,0

$\chi^2=5,544$ SD= 2 P= 0,063 P>0,05 Önemsiz

İlahiyat fakültesine gelmeden önce fakülte hakkında bilgi sahibi olup olmama durumunun sorulduğu bu soruya öğrencilerin % 41,3'ü evet cevabını verirken, % 50,8'i kısmen ve % 7,9'u da hayır cevabını vermiştir. Korkmaz'ın Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi için yaptığı çalışmada da hemen hemen benzer sonuçlar çıkmıştır.⁶ Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile ilahiyat fakültesine gelmeden önce fakülte hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamakla beraber, "hayır" cevabı veren erkek öğrencilerin oranının kız öğrencilere göre üç kat daha fazla olması dikkat çekici bir sonuçtur.

Tablo 3: Fakülteye Başlarken Yeterli Oryantasyon Hizmeti Alma Durumu

Cinsiyet	N/ %	Fakülteye başlarken yeterli oryantasyon hizmeti aldığınızı düşünüyor musunuz?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
Kız	N	29	81	39	149
	%	19,5	54,4	26,2	100,0
Erkek	N	21	37	35	93
	%	22,6	39,8	37,6	100,0
Toplam	N	50	118	74	242
	%	20,7	48,8	30,6	100,0

$\chi^2=5,224$ SD= 2 P= 0,073 P>0,05 Önemsiz

Eğitimde oryantasyon, okul öncesinden yükseköğretime kadar bir okula yeni gelen öğrencilere yönelik uygulanan bir rehberlik hizmetidir.⁷ Temel amacı, öğrencilerin yeni girdikleri kurumda bir kültürel şok yaşamalarını engellemek ve okulla ilgili kurallar, imkânlar, fırsatlar ve tehditler hakkında onları önceden bilgi sahibi yapmaktır. Böylece öğrencinin eğitim kurumuna çok daha hızlı bir şekilde intibak etmesi sağlanır. Kolunsağ ve Özdemir, oryantasyon kavramını açıklarken, bu kavramın öğrencilerin hem kendileriyle hem de çevreleriyle sağlıklı ilişkiler sürdürebilmesi anlamına geldiğini söylemektedirler. Oryantasyonun literatürde, "uyum- uyumsuzluk", "normal-normal dışı", "sağlıklı- sağlıksız" şeklinde ele alındığını söyleyen yazarlara göre, bireylerin uyum düzeylerini "var" ya da "yok" şeklinde, kategorik bir kavram olarak ifade etmek mümkün değildir. Çünkü oryantasyon bir derece meselesidir.⁸

Esas itibarıyla bir psikolojik danışma ve rehberlik hizmet olan oryantasyon; Kutlu'nun ifadesiyle üniversiteye yeni başlayan öğrencilere yaşamlarındaki bu yeni ortam ve koşullara uyum sağlamalarına, karşılaşılabilecekleri güçlüklerle baş edebilmelerine yardımcı olmaktır.⁹ Bu şekilde öğrenciler, yüksek eğitimin amaçlarını düşünebilir ve burada olmanın sorumluluklarını

⁶ Korkmaz, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği", s. 179.

⁷ Bkz., Binnur Yeşilyaprak (2004). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, 8. Baskı, Ankara: Nobel Yay., s. 10-11.

⁸ Ayşe Kolunsağ-Gülşen V. Özdemir (2007). "Sürdürülebilir Oryantasyon Modeli ve Sakarya Üniversitesi'ndeki Durum", *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3, s. 213.

⁹ Mustafa Kutlu (2004). "Üniversite Öğrencilerinin Alıştırma-Oryantasyon Hizmetlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri", *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004*, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, s. 2.

kavrar. Oryantasyon eğitimi, ayrıca, üniversite öğrencisine üniversitenin sunduğu imkânları bilme; üniversitenin ilkeleri ve kuralları hakkında bilgi edinme fırsatı sunar. Böylece öğrenciler, eğitim süresince akılcı ve doğru karar verebilmek için gerekli bilgileri elde eder; kampus yaşamını, farklı fakülteleri, bölümleri, yurtları, spor ve sanat ve bilim ortamlarını ve nihayet buldukları şehri tanır.

Yapılan araştırmalara bakıldığında üniversite öğrencilerinin öyle ya da böyle üniversiteye başlangıçta bir dizi uyum sorunu yaşadıkları görülmektedir.¹⁰ Aktaş, bu durumu açıklarken, “Öğrencilerin üniversiteye başladıkları ilk yılda farklı davranış ve değer yargılarına sahip olmaları, bunun yanında bir gruba kabul edilmek, bir grubun üyesi olmak, yeni karşılaşılan üniversite yaşantısına ve yeni bir şehre uyum sağlamak gibi sorunlar, gencin yaşantısında önemli bir yer tutarak onda bir takım uyum problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.”¹¹ diyerek başlangıçtaki riskli duruma işaret etmektedir. Bu açıdan bakıldığında üniversite hayatının başlangıcı bireyin kişisel gelişimi için bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir. Kacur ve Atak, üniversite hayatında, bazı sorunların ortaya çıkabileceğini ileri sürmektedir. Onlara göre bu sorunlar; geleneksel sosyal değerler, karşı cinsle arkadaşlıklar, yaşam biçimi konusundaki kaygılar gibi alanlarda ortaya çıkabilir. Ve bunlar daha çok üniversite hayatının ilk yılında kendini göstermektedir. Kişilikle ilgili bu meydan okumalar haricinde aileden kopuşun da bir etkisi olarak bu dönemde siyasi, felsefi ve ideolojik savrulmalar da ortaya çıkabilmektedir.¹²

İlahiyat fakültesi özelinde bu tür sorunlar belki bir noktaya kadar ötelenebilir. Çünkü ilahiyat fakültesine gelen öğrencilerin siyasi, felsefi ve ideolojik anlamda ciddi savrulmalar yaşamaması çok beklenen bir durum değildir. Belki son sınıflara göre inanma biçimlerinde bir takım değişiklikler olabilir; ancak, bunlar da doğrudan oryantasyon ve adaptasyon sürecinin bir parçası olarak değerlendirilemez. Öğrencileri bu yeni dönüşüm sürecine hazırlamak için doğrudan bir oryantasyon programı yapmanın yanı sıra genel anlamda fakültenin tüm birimleriyle yeni öğrencileri evlerindeymiş gibi hissettirmesi önemlidir. Çünkü başlangıçta resmi bir programla verilen oryantasyondan ziyade uyum sağlama olanaklarının süreklilik kazanması için gerekli ortamları hazırlamak daha da önemlidir. Buna sürdürülebilir oryantasyon modeli denir. Bu model, kısaca oryantasyon eğitiminin süreklilik göstermesi¹³ olarak tanımlanmaktadır.

Yukarıda ifade edilen durumları test etmek üzere, tablo 3’te hazırlık sınıfı öğrencilerinin fakülteye başlarken yeterli derecede oryantasyon hizmeti alıp almadıkları sorulmuştur. Tabloya göre, ankete katılan öğrencilerin % 20,7’si yeterli derecede oryantasyon hizmeti aldığını ifade ederken, % 48,8’i kısmen aldığını ve % 30,6’sı da yeterli derecede oryantasyon hizmeti almadığını ifade etmiştir. Bu sonuçlar, oryantasyon hizmeti sunma noktasında fakültenin ciddi bir eksiklik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Oysa yeterli, oryantasyon hizmeti alan öğrencilerin oryantasyon hizmeti almayanlara oranla fakülteye bağlılık noktasında önemli oranda aşama kaydetmesi, beklenen bir sonuçtur.

Koç, ilahiyat fakültesine yeni başlayan öğrencilerin motivasyon düzeylerinin yükseltilmesi bağlamında şunları söylemektedir: “Bunun için öncelikli olarak yapılması gereken, doğru ve yeterli bir tanıtımdır. Öğrenciler fakülteye gelirken çoğu eksik bilgilere dayanan kanaat ve ön yargılarla gelmektedir. Öğrenciler fakülteye başladıklarında bir oryantasyon programından geçirilmeli, fakültenin akademik ve idari yönden kadro ve işleyişi, çevre imkanları vb. hakkında bilgilendirilmelidir. Özellikle amaçları bakımından yeterince anlaşılabilen ilâhiyat Lisans Programı tanıtılmalı, bu programın hedefleri açıklanmalı ve alanın, öğrenciler tarafından benimsenmesi sağlanmalıdır.”¹⁴ Öte

¹⁰ Sultan Özkan -Emel Yılmaz (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları (Bandırma Örneği)”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, C. 5, S. 13; Kutlu, “Üniversite Öğrencilerinin Alıştırma-Oryantasyon Hizmetlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri”.

¹¹ Yaşare Aktaş (1997). “Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 13, s. 110.

¹² Mustafa Kacur-Mustafa Atak (2011). “Üniversite Öğrencilerinin Sorun Alanları ve Sorunlarla Başetme Yolları: Erciyes Üniversitesi Örneği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 31, s. 274-75.

¹³ Kolunsağ-Özdemir, “Sürdürülebilir Oryantasyon Modelleri ve Sakarya Üniversitesi’ndeki Durum”, s. 211.

¹⁴ Koç, “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, s. 61.

yandan yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile yeterli derecede oryantasyon hizmeti alma durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu da kız ya da erkek tüm öğrencilerin oryantasyon programına eşit derece ihtiyaç hissettikleri anlamına gelmektedir.

Tablo 4: Fakültenin Sosyal ve Kültürel İmkânlarını Değerlendirme Durumu

Cinsiyet	N/ %	Fakültenizin sosyal ve kültürel imkânları, beklentilerinizi karşılamada yeterli midir?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
Kız	N	84	40	25	149
	%	56,4	26,8	16,8	100,0
Erkek	N	45	18	30	93
	%	48,4	19,4	32,3	100,0
Toplam	N	129	58	55	242
	%	53,3	24,0	22,7	100,0

$\chi^2= 8,063$ SD= 2 P= 0,018 P<0,05 Önemli

Tablo 4'te fakültenin sosyo-kültürel imkânlarının yeterliliğini tespit etmek amacıyla sorulan soruya verilen cevaplar yer almaktadır. Tabloda görüldüğü gibi bu soruya ankete katılanların % 53,3'ü evet cevabını verirken, % 24'ü kısmen ve % 22,7'si de hayır cevabını vermiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile Fakültenin sosyo-kültürel imkânlarını değerlendirme durumu arasında 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, ankete katılan kız öğrencilerin % 56,4'ü Fakültenin sosyo-kültürel imkânlarını yeterli bulurken, erkek öğrencilerin % 48,4'ü yeterli bulmaktadır. Fakültenin sosyo-kültürel imkânlarını yetersiz olduğunu ifade edenlerin oranı kız öğrencilerde % 16,8 iken, erkeklerde bu oran yaklaşık iki kat (% 32,3) daha fazladır. Bu da istatistikî açıdan anlamlı bir sonuçtur. Bunun nedenleri arasında ilk söylenebilecek husus, fakültede kız öğrenci sayısının fazla olması dolayısıyla organizasyon yapısının daha çok kız öğrencileri gözeterek yapılmış olabileceğidir. Bu noktada örneğin, kız öğrenciler, sosyal ve sportif faaliyetlerin yetersiz olmasını, (erkekler göre bu tür faaliyetlere daha az katılıyor olmalarından dolayı) bir eksiklik olarak görmemektedirler. Ayrıca geleneksel olarak ilahiyata gelen kız öğrencilerin sosyo-kültürel beklenti düzeyleriyle erkeklerin beklenti düzeyleri arasında da fark olabilir. Ancak bu iddia, daha detaylı araştırmaya muhtaçtır.

Tablo 5: Fakültenin Eğitim İmkânlarını Değerlendirme Durumu

Cinsiyet	N/ %	Fakültenin eğitim imkânları beklentilerinizi karşılamada yeterli midir?			Toplam
		Yeterli	Kısmen	Yetersiz	
Kız	N	118	28	3	149
	%	79,2	18,8	2,0	100,0
Erkek	N	72	18	3	93
	%	77,4	19,4	3,2	100,0
Toplam	N	190	46	6	242
	%	78,5	19,0	2,5	100,0

$\chi^2= 0,372$ SD= 2 P= 0,830 P>0,05 Önemsiz

Tablo 5'te cinsiyete göre, fakültenin eğitim imkânlarının beklentileri karşılama durumu test edilmiştir. Buna göre, ankete katılanların % 78,5'i fakültenin eğitim imkânlarının yeterli olduğunu, % 19'u kısmen yeterli olduğunu ve % 2,5'i de yetersiz olduğunu belirtmiştir. Eğitim imkânlarından kastedilen, öğretim elemanı sayısı ve niteliği, kütüphane imkânları, ders müfredatı gibi hususlardır. Bu açıdan bakıldığında çıkan sonuç, temeli 1976¹⁵ yılına dayanan fakültenin eğitim olanaklarının öğrenciler tarafından büyük oranda yeterli görüldüğü anlamına gelmektedir. Bu da eğitim bakımından fakültenin kurumsallaşmış olmasıyla açıklanabilir. Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile fakültenin eğitim imkânlarını değerlendirme durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaması da eğitim imkânlarıyla ilgili beklenti içinde olan öğrencilerden ziyade imkânları sunan kurumun bu noktada daha fazla ön plana çıktığını göstermektedir.

Tablo 6: Öğretim Elemanlarına Ders Saatleri Dışında Ulaşılabilir Durumu

Cinsiyet	N/ %	Öğretim elemanlarına ders saatleri dışında kolaylıkla ulaşılıyor musunuz?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
Kız	N	112	28	9	149

¹⁵ OMÜ İlahiyat Fakültesi'nin resmi olarak kuruluş tarihi 1982 olarak ifade edilse de temeli 1976 yılında kurulan Samsun Yüksek İslam Enstitüsü'ne dayanmaktadır.

	%	75,2	18,8	6,0	100,0
Erkek	N	64	21	8	93
	%	68,8	22,6	8,6	100,0
Toplam	N	176	49	17	242
	%	72,	20,2	7,0	100,0

$\chi^2= 1,258$ SD= 2 P= 0,533 P>0,05 Önemsiz

Tablo 6'da öğrencilerin ders saatleri dışında öğretim elemanlarına ulaşabilme durumu sorulmuştur. Bu soruya ankete katılanların % 72'si "evet" cevabını verirken, % 20,2'si "kısmen" ve % 7'si de "hayır" cevabını vermiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile ders saati dışında dersin öğretim elemanlarına erişebilme durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Sonuçlar göz önüne alındığında öğrencilerin çoğunluğunun hocalara erişim konusunda herhangi bir sıkıntı çekmedikleri anlaşılmaktadır. Ancak kısmen de olsa hatırı sayılır bir miktarın hocalara ulaşım ve onlarla iletişim kurma noktasında bir takım çekinceleri olduğu anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak yapılan başka çalışmalarda da benzer sonuçların çıktığı görülmektedir.¹⁶ Bu da gösteriyor ki, genel olarak olmasa bile bazı öğrenciler için hocaya ulaşma ve onunla etkileşime geçme noktasında halledilmesi gereken sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların tespit edilebilmesi için önce sorunun kaynağının araştırılması, ardından hocalardan kaynaklanan nedenlerin ortadan kaldırılması için gerekli yönlendirme ve motivasyonun sağlanması gerekir. Böylece var olan erişim ve iletişim problemleri asgariye indirilebilir ve öğrencilerin İslam eğitim tarihindeki geleneksel hoca-talebe ilişkisinde olduğu gibi derste de ders dışında da hocadan istifade etmesi sağlanabilir.¹⁷

Tablo 7: Fakülteye Uyum Sağlama Açısından Öğretim Elemanları ile İlişkiler

Cinsiyet	N/ %	Derslerinize giren öğretim elemanları ile ilişkilerinizi, Fakülteye uyum sağlamanız açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?			Toplam
		Yeterli	Kısmen yeterli	Yetersiz	
Kız	N	90	49	10	149
	%	60,4	32,9	6,7	100,0
Erkek	N	45	40	8	93
	%	48,4	43,0	8,6	100,0
Toplam	N	135	89	18	242
	%	55,8	36,8	7,4	100,0

$\chi^2= 3,353$ SD= 2 P= 0,187 P>0,05 Önemsiz

Tablo 7'de öğrencilerin öğretim elemanları ile ilişkilerinin fakülteye uyum sağlamaya yönelik etkisi incelenmiştir. Buna göre fakülte'ye uyum sağlama açısından öğretim elemanları ile ilişkilerin değerlendirildiği soruya, ankete katılanların % 55,8'i "yeterli" cevabını verirken, % 36,8'i "kısmen yeterli" ve % 7,4'ü de "yetersiz" cevabını vermiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile öğretim elemanlarıyla ilişkilerini değerlendirme durumu arasında istatistikî anlamda önemli bir ilişki bulunmamıştır. Ancak her ne kadar tabloda cinsiyet açısından anlamlı bir ilişki görülmediyse de öğretim elemanları ile ilişkilerinin yeterli olduğunu söyleyenlerde kız öğrencilerin oranının % 60,4, erkek öğrencilerin ise % 48,4 olması, bu anlamda kız öğrencilerin, derslerine giren öğretim elemanları ile daha iyi bir iletişime sahip olduğu yorumunun yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Tablo 8: Fakültenin Beklentileri Karşılama Durumu

Cinsiyet	N/ %	Fakülte, beklentilerinizi karşılıyor mu?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
Kız	N	111	36	2	149
	%	74,5	24,2	1,3	100,0
Erkek	N	60	28	5	93
	%	64,5	30,1	5,4	100,0
Toplam	N	171	64	7	242
	%	70,7	26,4	2,9	100,0

$\chi^2= 4,794$ SD= 2 P= 0,091 P>0,05 Önemsiz

¹⁶ Şuayip Özdemir (2003). "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Beklentileri (Darende İlahiyat Fakültesi Örneği)", *Akademik Araştırmalar Dergisi*, C. XV, s. 93.

¹⁷ Öğretim elemanı-öğrenci ilişkileri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz., Koç, "İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri", ss. 41-45.

Tablo 8’de fakültenin genel anlamda beklentileri karşılama durumu sorulmuş ve elde edilen sonuçlar, cinsiyet faktörüne göre analiz edilmiştir. Bu bağlamda sorulan soruya, ankete katılan öğrencilerin % 70,7’si fakülte’de beklentilerinin tam olarak karşılandığını söylerken, % 26,4’ü kısmen karşıladığını ve % 2,9’u da beklentilerinin karşılanmadığını ifade etmiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, cinsiyet ile fakültenin beklentileri karşılama durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bu sonuçlar, bazı alt alanlarda ortaya çıkan kısmi memnuniyetsizliğin fakültenin geneline yansıtılmadığını göstermektedir. Öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının genel anlamda fakülteden tamamen ya da kısmen memnun olduğunu zikretmesi, bu bakımdan önemli bir sonuçtur. Ancak yine de öğrencilerin kısmen memnun olmadıklarını belirttikleri hususlarda iyileştirme çabalarına ihtiyaç duyulduğu da ortadadır.

3. Mezun Oldukları Liseye Göre Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Problemleri

Araştırmada cinsiyet faktörünün dışında öğrencilerin mezun oldukları lise türünün, onların fakülteden memnun olma düzeyiyle ilişkisi de ele alınmıştır. Bu bağlamda cinsiyet faktöründe olduğu gibi benzer bağımlı değişkenler test edilmiş ve sonuçlar tablolarda verilmiştir. Her şeyden önce şunu belirtmek gerekir ki, imam hatip liseleri müfredat olarak, ilahiyat fakülteleriyle paralel eğitim veren kurumlardır. Buralardan mezun olup ilahiyata gelen öğrenciler, diğer liselerden gelenlere oranla daha hazırlıklı olmakta ve özellikle Arapça hazırlık eğitimine başlarken neyle karşılaşacaklarını daha iyi bilmektedirler. Diğer liselerden gelenlerin ise, bunun aksine Arapça öğrenme geçmişleri olmadığı için hem yeni bir alfabe hem de yeni bir dille karşılaşmaları neticesinde ciddi zorluklar çekmeleri beklenen bir durumdur. Ancak imam hatip liselerinden gelen öğrencilerin de Arapçayı zor bir dil olarak görmeleri ve Arapça öğrenememe konusunda öğrenilmiş çaresizlik içinde olmaları da muhtemeldir.¹⁸ Bu sorun, imam hatip liselerinin eğitim-öğretim niteliğiyle ilgili olarak ayrıca düşünülmelidir.

Tablo 9: İlahiyat Fakültesine Gelmeden Önce İlahiyat Hakkında Bilgi Sahibi Olma Durumu

Mezun Olunan Lise	N / %	Fakültenin gelmeden önce İlahiyat hakkında bir bilginiz var mıydı?			Toplam
		Evet	Kısmen	Hayır	
İHL	N	90	104	15	209
	%	43,1	49,8	7,2	100,0
Diğer	N	10	19	4	33
	%	30,3	57,6	12,1	100,0
Toplam	N	100	123	19	242
	%	41,3	50,8	7,9	100,0

$X^2= 2,353$

SD= 2

P= 0,308

P>0,05

Önemsiz

Tablo 9’da ankete katılanların fakülteye gelmeden önce İlahiyat hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları mezun oldukları lise türüne göre incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan Ki-Kare analizinde, mezun olunan lise ile fakülteye gelmeden önce İlahiyat hakkında bilgi sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak her ne kadar aradaki ilişki anlamlı olmasa da “evet” cevabını verenlere bakıldığında, İHL mezunları (%43,1) ile diğer lise mezunları (% 30,3) arasında yaklaşık 13 puanlık bir fark olduğu görülmektedir. Bu da İHL mezunlarının, fakülteye geldikten sonra karşılaşabilecekleri muhtemel sorunlar karşısında, diğer lise mezunlarına oranla daha hazırlıklı olmaları anlamına gelmektedir.

Tablo 10: Yakın Çevrenin İlahiyat Fakültesini Kazanmaya Karşı Tutumları

Mezun Olunan Lise	N / %	Yakın çevreniz, ilahiyat fakültesini kazanmanızı nasıl karşıladı?		Toplam
		Olumlu	Kısmen Olumlu ya da olumsuz	
İHL	N	195	14	209
	%	93,3	6,7	100,0
Diğer	N	27	6	33
	%	81,8	18,2	100,0
Toplam	N	222	20	242
	%	91,7	8,3	100,0

$X^2= 4,957$

SD= 1

P= 0,026

P<0,05

Önemli

¹⁸ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., Adem Korukçu-H. Yusuf Acuner (2012). “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi ve Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı -Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği-”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 2, ss. 191-211.

Tablo 10'da, yakın çevrenin ilahiyat fakültesini kazanmaya karşı tutumuna yer verilmiştir. Buna göre, ankete katılanların % 91,3'ü yakın çevresinin ilahiyat fakültesini kazanması karşısında olumlu bir tutum takındığını ve % 8,3'ünün de kısmen olumlu ya da olumsuz oldukları değerlendirmesinde bulunmuştur. Yapılan Ki-Kare analizinde, mezun olunan lise ile yakın çevrenin ilahiyat fakültesini kazanma karşısındaki tutumu arasında 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, İHL mezunu bir öğrencinin İlahiyat fakültesini kazanması karşısında yakın çevrenin olumlu tutum sergileme oranı % 93,3 iken, bu oran diğer lise mezunlarının yakın çevresinde % 81,8 olarak tespit edilmiştir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında ilahiyat fakültesi öğrencilerinin genelde imam-hatip mezunu olmaları; olmayanların da çoğunlukla dindar bir çevrede yetişmiş olmalarının¹⁹ etkisi düşünülmelidir. Neticede yakın çevrenin İlahiyat fakültesine bakış açısının, fakülteye gelen öğrencinin bazı problemleri yaşaması noktasında dolaylı bir etkiye sahip olabileceği söylenebilir.

Tablo 11: Fakültenin Sosyal ve Kültürel İmkânlarının Beklentileri Karşılama Durumu

Mezun Olunan Lise	N / %	Fakültenin sosyal ve kültürel imkânları, beklentilerinizi karşılamada yeterli midir?			Toplam
		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	
İHL	N %	109 52,2	52 24,9	48 23,0	209 100,0
Diğer	N %	20 60,6	6 18,2	7 21,2	33 100,0
Toplam	N %	129 53,3	58 24,0	55 22,7	242 100,0

X²= 0,954   SD= 2   P= 0,621   P>0,05   Önemsiz

Tablo 11, fakültenin sosyal ve kültürel imkânlarının beklentileri karşılama durumunun mezun olunan lise türüne göre test edilmesi sonucu ortaya çıkan verileri göstermektedir. Genel verilere bakıldığında, ankete katılan öğrencilerin % 53,3'nün fakültenin sosyal ve kültürel imkânlarının, beklentilerini karşılamada yeterli olduğunu düşünürken, katılımcıların % 24'nü bu soruya "kısmen yeterli" ve % 22,7'si de "yetersiz" cevabını vermiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, mezun olunan lise ile fakültenin sosyal ve kültürel imkânlarının, beklentileri karşılama durumu arasında istatistiksel anlamda önemli bir ilişki bulunamamıştır. Bu durumda hangi liseden gelirse gelsin öğrencilerin fakülteden beklentilerine önemli oranda karşılık bulduklarını ifade etmek mümkündür. Bunun nedenini izah etmek için öğrencilerin mezun oldukları liseye odaklanmak yerine fakültenin sunduğu imkânların her öğrenci için ne anlama geldiğine bakmak daha gerçekçi bir yaklaşım olacaktır. Burada ayrıca fakültenin kampus içinde olmasının ve öğrencilerin sadece fakültenin sunduğu imkânlardan değil; aynı zamanda, üniversitenin pek çok sosyal ve kültürel faaliyetinden de istifade ettiği gerçeğini unutmamak gerekir. Bu konuda belki eğitim imkânlarının sosyal ve kültürel imkânlarla nazaran fakülteyi daha çok bağlaması beklenir.

Tablo 12: Fakültenin Eğitim İmkânlarının Beklentileri Karşılama Durumu

Mezun Olunan Lise	N / %	Fakültenin eğitim imkânları beklentilerinizi karşılamada ne derece yeterlidir?			Toplam
		Yeterli	Kısmen Yeterli	Yetersiz	
İHL	N %	164 78,5	41 19,6	4 1,9	209 100,0
Diğer	N %	26 78,8	5 15,2	2 6,1	33 100,0
Toplam	N %	190 78,5	46 19,0	6 2,5%	242 100,0

X²= 2,276   SD= 2   P= 0,320   P>0,05   Önemsiz

Araştırmada fakültenin eğitim imkânlarının öğrencilerdeki beklentiyi karşılama durumunun, mezun olunan lise türü değişkenine göre farklılık arz edip etmediği test edilmiş ve sonuçlar Tablo 12'de verilmiştir. Buna göre öğrencilerin % 78,5'i fakültenin eğitim imkânlarının, beklentilerini karşılamada yeterli olduğunu söylerken, % 19'u kısmen yeterli olduğunu ve %

¹⁹ Erdoğan Fırat (1989). "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin, Problem Olarak Değerlendirdikleri Eğitimleriyle İlgili Konular", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. VI, , s. 16.

2,5'i de yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, mezun olunan lise ile fakültenin eğitim imkânlarının, beklentileri karşılama durumu arasında 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu sonuçları yorumlarken öğrencilerin ilk yıl sadece Arapça hazırlık okuduklarından hareketle Arapça ve dil öğrenimiyle ilgili hoca sayısı, niteliği, kütüphane imkânları ve dil öğrenimine yönelik diğer imkânları göz önüne alarak cevap verdikleri unutulmamalıdır. Ancak Soyupek'in yaptığı bir araştırmada öğrencilerin Arapçaya yönelik tutumlarının çok da iyi olmadığını düşünürsek²⁰, buna rağmen beklentilerinin karşılandığını düşünmeleri önemli bir veri olarak değerlendirilmelidir.

Tablo 13: Ders Materyallerinin Yeterliliğini Değerlendirme

Mezun Olunan Lise	N / %	Ders materyalleri yeterli ve tatmin edici midir?		Toplam
		Evet	Kısmen ya da Hayır	
İHL	N	166	43	209
	%	79,4	20,6	100,0
Diğer	N	21	12	33
	%	63,6	36,4	100,0
Toplam	N	187	55	242
	%	77,3	22,7	100,0

$\chi^2= 4,046$

SD= 1

P= 0,044

P<0,05

Önemli

Tablo 13'te ders materyallerinin yeterli ve tatmin edici düzeyde olup olmadığını tespit etmeye yönelik olarak sorulan soruya, ankete katılanların % 77,3'ü "evet" cevabını verirken, % 22,7'si "kısmen ya da hayır" cevabını vermiştir. Yapılan Ki-Kare analizinde, mezun olunan lise ile ders materyallerini yeterli bulma durumu arasında 0,05 manidarlık düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Buna göre, İHL mezunlarının % 79,4'ü ders materyallerini yeterli bulurken, diğer lise mezunlarında bu oran % 63,6 olarak tespit edilmiştir. Aradaki yaklaşık 18 puanlık farkın, öğrencilerin orta öğrenim döneminde aldıkları bilgi ve hazır bulunuşluk düzeylerinden kaynaklandığı söylenebilir. Soyupek'in yaptığı araştırmanın sonucuna²¹ baktığımızda ders materyallerinin yetersizliği öğrencilerin en çok şikâyet ettikleri hususlardan biridir. Aynı şekilde Arapça öğretimiyle ilgili diğer çalışmalarda da materyal eksikliği önemli bir problem alanı olarak imlenmektedir.²² Anlaşılan o ki, bu sorun, daha önce Arapçayla tanışmış öğrencilerden ziyade Arapçayla ilk kez fakültede karşılaşmış olan diğer lise mezunlarını daha çok etkilemektedir. Bunun için ilahiyat fakültelerinde seviye sınıflarının yapılması; böylece İHL mezunu olmayan öğrencilerin daha özel bir materyal grubuyla ve diğer araç-gereçlerle basitleştirilmiş bir öğrenim düzeyiyle okula başlamaları sağlanabilir. Bu bakımdan sadece İHL dışından öğrencilerin değil; aynı zamanda İHL çıkışlı olup dil öğreniminde güçlük çeken öğrencilerin de dikkate alınması ve bu çerçevede bir hazırlık programı uygulanması gerekecektir. Tabii bunun için seviye sınıflarının başarı düzeyleriyle ilgili olarak spesifik ve karşılaştırmalı araştırmalara duyulan ihtiyaç da göz ardı edilmemelidir

D. Sonuç ve Öneriler

İlahiyat fakülteleri, öğrenci kaynağı bakımından lise olarak imam hatip liselerinden toplumsal kesim bakımından da dindar muhafazakâr çevrelerden beslenmektedir. Bu bakımdan bu kurumlar, toplumsal ve kültürel olarak süreklilik gösteren bir çizginin devamı niteliğindedir. Bu kurumlarda eğitimin niteliği önemsendiği kadar, Batı dünyasındaki muadillerinin aksine, dinsel kimlik edinme de önemli bir hedef olarak belirmektedir. Yazılı olmayan kurullarla belirlenen ve eğitimin en önemli amaçlarından biri olarak görülen bilgili ve

²⁰ Hasan Soyupek (2003). "İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Arapça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Isparta İlahiyat Fakültesi Örneği", *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 10, ss. 84-85.

²¹ Soyupek, "İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Arapça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Isparta İlahiyat Fakültesi Örneği", s. 94.

²² Bkz., Abdurrahman Özdemir (2004). "İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekliği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 10, ss. 27-47; Ahmet Bostancı (2005). "İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11, ss. 1-30; Korukçu- Acuner, "İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi ve Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı -Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği-", ss. 191-211.

yetkin Müslüman kimliği inşa etme doğrultusunda müfredat, öğrenme ortamları, sosyal ve kültürel atmosfer, iletişim biçimleri, hoca talebe ilişkileri gibi pek çok unsur öğrencinin bu kurumlara intisap ettiği andan itibaren devreye girmektedir. İlahiyat öğrencisi, fakülteye gelmeden önce bu kimlik edinme talebini zımnen de olsa benimsemiş kabul edilir.

Bu araştırmada bir yüksek din öğretimi kurumu olan ilahiyat fakülteleri öğrencilerinin bu sürecin neresinde olduklarını ya da daha doğru bir ifadeyle bu süreci nasıl gördüklerini belirlemek amaçlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda şu sonuçlara ulaşıldığını söylemek mümkündür:

1. Araştırmaya katılan öğrenciler, fakülteye gelmeden önce neyle karşılaşacağını büyük oranda bilmektedir. Dolayısıyla beklentilerini de buna göre dizayn etmekte ve bir nevi kültür şokuna karşı hazırlıklı olmaktadır.

2. Araştırmada, öğrencilerin oryantasyon ihtiyacının büyük oranda karşılandığı tespit edilmiştir. Ancak bu konuda az da olsa bazı sıkıntıların olduğunu belirtmekte yarar vardır. Bu sıkıntılar, özellikle oryantasyon hizmetlerinin tüm öğrencilere eşit düzeyde yansıtılmamasından kaynaklanmaktadır.

3. Araştırmada, öğrencilere sunulan sosyal ve kültürel imkânların öğrencilerin taleplerini karşılama konusunda genel olarak yeterli olduğu görülmüştür. Bunun en önemli nedenlerinden biri, Fakültenin kampus içinde yer alması dolayısıyla üniversitenin sunduğu pek çok imkânın da devrede olmasıdır.

4. Araştırmaya katılan öğrenciler, fakültenin sağladığı eğitim imkânlarından genel olarak memnundurlar. Bunun nedeni, nispeten eski kurulmuş olması dolayısıyla öğretim kadrosunda en azından niceliksel anlamda sıkıntı yaşamaması ve kütüphane imkânlarının gelişmiş olmasıdır.

5. OMÜ İlahiyat Fakültesindeki verilerden hareketle Türkiye’de yüksek din öğretimi kurumlarında eğitim-öğretim atmosferinin belli düzeyde öğrencilerin beklentilerini karşıladığını; ancak bunun geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu belirtmek gerekir. Ancak bununla birlikte yeni kurulan ilahiyat fakültelerinde daha farklı sorunların olabileceği gerçeğini de gözden ırak tutmamak gerekmektedir.

Bunun için yapılması gerekenleri de şu şekilde kısaca özetlemek mümkündür:

1. İlahiyat fakülteleri, daha iyi tanınmak için lise son sınıflar düzeyinde tanıtım faaliyetleri düzenleyerek bu fakülteye gelecek öğrencilerin neyle karşılaşacakları konusunda onların ön bilgi edinmelerini sağlamalıdır.

2. İlahiyat fakülteleri, yeni öğrencileri için ciddi bir oryantasyon hizmeti hazırlamalıdır. Bunun yaparken, rutin uygulamalar dışına çıkılarak öğrenciye sıcak bir eğitim yuvasına geldiği hissettirilmelidir.

3. Öğrencilerin sağlam bir alan bilgisinin yanında, uyumlu ve üretken bir kişiliğe sahip olmaları için sürdürülebilir bir oryantasyon anlayışı geliştirilmeli; bu amaçla süreli etkinliklere ağırlık verilmelidir.

4. Tüm ilahiyat fakültelerinde eğitim-öğretim imkânlarının yanında sosyal ve kültürel imkânlar da geliştirilmelidir.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, Yaşare (1997). “Üniversite Öğrencilerinin Uyum Düzeylerinin İncelenmesi: Uzunlamasına Bir Çalışma”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 13, ss. 107-110.
- AYDIN, M. Şevki (2001). “İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmenlik”, *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11, ss. 59-74.
- AYHAN, Halis (2014). *Türkiye’de Din Eğitimi*, 3. Baskı, İstanbul: Dem Yayınları.
- BAYRAKTAR, M. Faruk (1994). *İslam Eğitiminde Öğretmen-Öğrenci Münasebetleri*, 4. Basım, İstanbul: İFAV Yayınları.
- BOSTANCI, Ahmet (2005). “İlahiyat Fakültelerinde Araçça Öğretiminde Kullanılan Ders Kitapları ve Diğer Araç-Gereçlerin Tespit ve Analizi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 11, ss. 1-30.
- CÜCELOĞLU, Doğan (2012). *İnsan ve Davranışı*, 23. Basım, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- DURMUŞ, Alparslan (2007). “Karakter Eğitiminde Çevre İmkânları”, *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, (ed. R. Kaymakcan v.dğr), İstanbul: Dem Yay., ss. 323-331.

- EV, Halit (2003). *Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme*, İzmir: Tibyan Yayınları.
- FIRAT, Erdoğan (1989). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin, Problem Olarak Değerlendirdikleri Eğitimleriyle İlgili Konular”, *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. VI, ss. 17-42.
- KACUR, Mustafa - Mustafa Atak (2011). “Üniversite Öğrencilerinin Sorun Alanları ve Sorunlarla Başetme Yolları: Erciyes Üniversitesi Örneği”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 2, S. 31, ss. 273-297.
- KOÇ, Ahmet (2003). “İlahiyat Fakültesi (İlahiyat Lisans Programı) Öğrencilerinin Sorunları ve Beklentileri”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 25/2, ss. 25-64.
- KOLUNSAĞ, Ayşe - Gülşen V. Özdemir (2007). “Sürdürülebilir Oryantasyon Modeli ve Sakarya Üniversitesi’ndeki Durum”, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 3, ss. 211-229.
- KORKMAZ, Mehmet (2010). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Fakülteyi Tercih Nedenleri: Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Bilimname*, C. XVIII, S. 1, ss. 167-204.
- KORUKÇU, Âdem - H. Yusuf Acuner (2012). “İlahiyat Fakültesi Arapça Hazırlık Sınıfı Öğrencilerinin Yabancı Dil Yetkinlik Beklentisi ve Yabancı Dil Öğrenme Kaygısı -Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Örneği-”, *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 17, S. 2, ss.191-211.
- KÖYLÜ, Mustafa (2013). “Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi: Nicelik mi Nitelik mi?” *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 35, ss. 21-44.
- KUTLU, Mustafa (2004). “Üniversite Öğrencilerinin Alıştırma-Oryantasyon Hizmetlerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentileri”, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004*, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, ss. 1-20.
- NAZIROĞLU, Bayramali (2011). *İslam Eğitim Geleneğinde Öğretmenlik*, Ankara: Sarkaç Yayınları.
- ÖZDEMİR, Abdurrahman (2004). “İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminin Gerekliliği, Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 10, ss. 27-47.
- ÖZDEMİR, Şuayip (2003). “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Eğitim-Öğretim Beklentileri”, (Darendede İlahiyat Fakültesi Örneği), *Akademik Araştırmalar Dergisi*, C. XV, ss. 85-106.
- ÖZKAN, Sultan - Emel Yılmaz (2010). “Üniversite Öğrencilerinin Üniversite Yaşamına Uyum Durumları (Bandırma Örneği)”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, C. 5, S. 13, ss. 153-171.
- SOYUPEK, Hasan (2003). “İlahiyat Fakültelerinde Yürütülen Arapça Öğretimine İlişkin Öğrenci Görüşlerinin Değerlendirilmesi: Isparta İlahiyat Fakültesi Örneği”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 1, S. 10, ss. 77-95.
- YEŞİLYAPRAK, Binnur (2004). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*, 8. Baskı, Ankara: Nobel Yayınları.